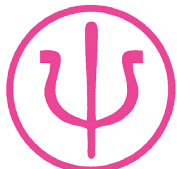

ПСИХОЛОШКЕ НОВИНЕ

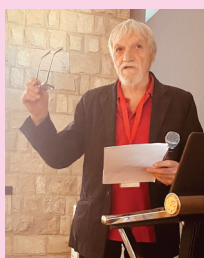
ДПС ОСНОВАН 1953.

ЛИСТ ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

Број 497 * година XLIV * ЈУН 2026. * Београд

Издајамо из
овог броја

► Награде и
признања ДПС-а

► Психологија у
друштву које се
мења

► Психотерапија у
Србији

► Регулација струке
у региону

ОДРЖАН 74. КОНГРЕС ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

У ПОТРАЗИ ЗА НОВИМ ОБРАСЦИМА: ИЗМЕЂУ ДИГИТАЛНИХ И ДРУШТВЕНИХ (Р)ЕВОЛУЦИЈА

Највећи и најзначајнији годишњи скуп психолога – 74. Конгрес психолога Србије одржан је од 28. до 31. маја у хотелу „Црни врх“ на Дивчиба-рама под слоганом “У потрази за новим обрасцима: између дигиталних и друштвених (р)еволуција”. Отварајући научно-стручни скуп, председница Друштва психолога Србије и професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду др Тамара Џамоња Игњатовић истакла је да посебан изазов за психологију представља снажан глобални утицај дигиталних технологија и вештачке интелигенције, који све интензивније посредују и обликују наше психичко функционисање.

„Назив конгреса осликава друштвену реалност у којој живимо. Суочавамо се са брзим променама које превазилазе наше споре технике адаптације и чињеницом да технолошки развој убрзано напредује, али ми не знамо куда то води. Истовремено, сведоци смо чињенице да су технолошки прогрес и друштвена регресија у раскораку, јер назадујемо у друштвеним вредностима које делимо. С обзиром да се психолози баве менталним здрављем људи, имамо одговорност да одговоримо на изазове који намећу друштвени и технолошки развој“, закључила је председница Друштва психолога Србије.

Ко-председница Програмског одбора Конгреса психолога Србије Душана Шакан оценила је да се психологија налази пред бројним изазовима, а савремена психолошка наука функционише у ситуацији све снажнијег утицаја вештачке интелигенције, друштвених промена и убрзаног технолошког развоја. Представница Програмског одбора конгреса Марина Виденовић шаљиво је констатовала да постоји могућност да ће психологе у неком од будућих конгреса заменити алгоритам али, како је додала, онда неће бити никога ко ће изразити велико задовољство великим радом који су

у припрему конгреса уложили представници Програмског и Организационог одбора конгреса. Председница Извршног одбора Друштва психолога Србије Дуња Симић изразила је задовољство програмом овогodiшњег конгреса и захвалност целом Програмском и Организационом одбору због уложеног труда и енергије који се често не виде, али доносе велике резултате.

Најпосећеније пленарно предавање на овогodiшњем конгресу одржала је др Ивана Петровић “Шта ти кажу када кажеш да се бавиш психологијом” коме је присуствовало 112 учесника, најпосећенији округли сто био је “Психотерапија у Србији – регулација, професионалне границе и место у психолошкој делатности” који је модерирао др Даг Коларевић и коме је присуствовало 96 учесника, док је најпосећенија сесија била “(Мрачне) црте личности и идеолошке оријентације” коју је модерирао Михајло Илић, док је награду за најбољи постер добио заједнички рад Мине Тодоровић, Оливере Филиповић, Милице Павловић и Марије Поповић “Разлози за негативне ставове према психотерапији”.

На овогodiшњем Конгресу психолога Србије додељене су и награде психолозима за које је процењено да су дали највећи допринос струци, а награда за животно дело коју Друштво психолога Србије додељује за дугогодишњи и изузетни допринос развоју психологије као науке и струке додељена је Првославу Плавшићу. Добитница награде за популаризацију психологије „Живорад Жижа Васић“ је Ђурђа Тимотијевић, а награда “Јосип Бергер“ за најбољи мастер рад из психологије примењене у пракси припала је Оливери Илић и Иви Петровић. Друштвено признање „Љубомир Љуба Стојић“ за допринос раду и развоју секција, подружница или тела Друштва психолога Србије, реализацију значајних активности од организационог и стручног значаја, успешно ангажовање и

умрежавање чланства и афирмацију психологије у широј заједници ове године добили су др Милица Лазих и Александар Стевановић.

Добитник награде „Никола Рот“ је Тим за подршку образовној заједници у кризним ситуацијама Филозофског факултета Универзитета у Београду, због изузетног доприноса афирмацији психолошке науке и струке кроз друштвено одговорно, професионално и јавно ангажовано деловање у одговору на актуелне друштвене теме. Прва добитница новоустановљене награде “Константин Момировић” је Бојана Динић, редовна професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Новом Саду, а жири је ову одлуку образложио чињеницом да њен досадашњи научни опус представља изузетно заокружен и међународно препознатљив допринос психологији личности и индивидуалних разлика, уз веома висок ниво методолошке софистицираности, континуирану продуктивност и снажну међународну видљивост. Друштво психолога Републике Српске, Хрватско психолошко друштво, Комора психолога Републике Северне Македоније и председница Коморе психолога Црне Горе Бранка Паласан доделила је Захвалницу директорки Центра за примењену психологију Снежана Милутиновић за изузетан допринос регионалној сарадњи психолошких друштава и комора из земаља Западног Балкана. Добитнице награде за први пријављени рад на конгресу који носи назив “Демографске разлике између издвојених група у Q-методолошком истраживању особа са тешком астмом” су Ана Комленић и Сања Хромиш.

Као најзначајнији скуп психолога са ових простора, Конгрес психолога Србије акредитован је од стране Завода за унапређење образовања и васпитања и категорисан као национална конференција од стране Коморе социјалне заштите.

Катарина Ђорђевић

У ПОТРАЗИ ЗА
НОВИМ
ОБРАСЦИМА:

ИЗМЕЂУ
ДРУШТВЕНИХ И
ДИГИТАЛНИХ
(Р)ЕВОЛУЦИЈА

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ | 74. КОНГРЕС ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ | ДИВЧИБАРЕ, 28-31. МАЈ 2026.

НАГРАДЕ И ПРИЗНАЊА ДРУШТВА ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

ПРВОСЛАВУ ПЛАВШИЋУ НАГРАДА ЗА ЖИВОТНО ДЕЛО

Награда за животно дело коју Друштво психолога Србије додељује својим истакнутим члановима за укупни дугогодишњи и изузетан допринос развоју психологије као науке и струке у области научних радова, координације научно-истраживачког рада, образовања и научних кадрова, руковођења образовним институцијама, као и за афирмацију наше струковне организације припала је Првославу Плавшићу. Част, велику одговорност и задовољство да донесе одлуку о додели најзначајније награде ДПС-а у 2026. години имао је жири у саставу проф. др. Марија Зотовић, Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет, председница; проф. др. Јелисавета Тодоровић, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет; проф. др. Мирјана Францешко, Универзитет Унион у Новом Саду, ФЛВ - Факултет за правне и пословне студије др Лазар Вркатаић; проф. др. Слободан Марковић, Универзитет у Београду, Филозофски факултет и проф. др. Дарко Хинић, Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет. У предвиђеном року Комисији су достављена два предлога за ову престижну награду ДПС-а и то: проф. др. Драгана Ђурић Јочић, коју су предложиле три колегинице: Јована Станимировић, Ђурђевка Колунџија и Ања Симоновић; и Првослав С. Плавшић, који је био предлог организације „Пријатељи деце Србије“ из Београда и потписнице Иве Ераковић, извршне директорке.

Увидом у материјал констатовано је да се предлог номинације др Драгана Ђурић Јочић, осим што није довољно образложен, не може прихватити јер није сагласан са чланом 4. Правилника о додели награде за животно дело ДПС-а. Према Правилнику, предлоге са образложењем могу поднети подружнице, секције, Извршни одбор Друштва, председник Друштва или група од најмање пет чланова Друштва. У овом случају предлог су поднеле три колегинице које нису чланице Друштва.

У даљем раду разматрани су аспекти професионалних и личних постигнућа Првослава С. Плавшића, при чему су се чланови жирија руководили и квантитативним и квалитативним показатељима његовог доприноса, ослањивши се на представљене информације. Темелна анализа показује да је предложени кандидат остварио значајан допринос развоју психологије као науке и струке, афирмацији психологије у широј академској заједници и промоцији струке и струковног удружења у јавности. Главне тачке на којима се заснива закључак о доприносу г. Плавшића су публикације богате темама које повезују психологију са медијима,

комуникацијом, образовањем и другим друштвеним питањима и проблемима. Посебно се истиче подстицај истраживању деце и ширење знања о развоју, васпитању и комуникацији у породици и друштву, те заступање дечијих права у медијима и генерално. Кроз ангажман у Друштву психолога Србије и образовним институцијама, г. Плавшић се залагао за унапређење етичких стандарда струке и за већу улогу психолога у школама. Осим публикација које сазнања презентују колегама, јавности, медијима и институцијама, у облику пријемчивом за шири аудиторијум, током више деценија дуге и плодноне каријере Првослав Плавшић продуковао је и научне радове, вршио координацију научно-истраживачког рада и учинио допринос образовању научних кадрова. На основу свега наведеног, а у складу са Правилником, жири је једногласно донео одлуку да ове године Награда за животно дело буде додељена Првославу С. Плавшићу.

Ђурђа Тимотијевић добитница награде „Живорад Жижка Васић“

Добитница награде за популаризацију психологије је Ђурђа Тимотијевић, дипломирани психолог и психотерапеут, која већ пуних осам година представља један од најпрепознатљивијих и нај кредибилнијих гласова у области јавне промоције психологије у Србији. Како се наводи у образложењу жирија, који је радио у саставу: Дијана Копуновић Торма (председница), Марија Вуловић, Добринка Кузмановић, Бранка Бешлић и Јелена Блануша, Ђурђа је успела да изгради сигуран простор у којем се сложени психолошки концепти преводје на разумљив, али стручно утемељен језик свакодневице, доследно чувајући етику и достојанство струке. Њен професионални рад успешно повезује клиничку праксу са високом медијском писменошћу и израженом друштвеном одговорношћу.

Жири је посебно препознао три кључна стуба њеног дугогодишњег деловања:

1. Рад у аудио-формату: Као ауторка и водитељка културне радио емисије и подкаста „У раљама осећања“, који је у фебруару ове године обележио осам година континуитета, Ђурђа је са преко 76 редовних епизода створила непроцењиву дигиталну архиву знања. Кроз дијалог са стручњацима приближила је најширој јавности теме попут анксиозности, депресије, трауме и афективне везаности.

2. Присуство у штампом и онлајн медијима: Кроз своје редовне, брете колумне у водећим листовима (попут Недељника, Времена, Радара, Данаса, Лицеулице и других), интегрисала је пси-

хологију у јавни дискурс о друштвеним феноменима, бавећи се темама као што су синдром изгарања и колективна траума.

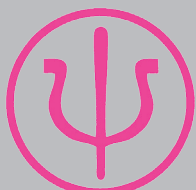
3. Трибине: Организовањем и модерирањем отворених јавних трибина у културним просторима Београда, Ђурђа је извела психологију међу људе, омогућивши непосредан, доступан и пре свега топао дијалог струке и јавности.

Својом високом професионалном етиком и јединственим балансом клиничког искуства и медијске писмености, Ђурђа Тимотијевић је поставила највише стандарде у промоцији менталног здравља и директно допринела мењању друштвеног наратива о психотерапији, а њен рад у протеклој 2025. години био је посебно плодан, интензиван и друштвено ангажован, а жири посебно истиче њене кључне активности:

Ђурђа је путем ауторских текстова и колумни у 2025. години снажно интегрисала психологију у јавни дискурс о акутним друштвеним феноменима, пишући за недељник „Радар“, портал „Велике приче“, магазин „Лицеулице“ и магазин „Недељник“. Била је једна од потписница јавног писма солидарности и друштвене одговорности струке, а поводом седмог рођендана своје емисије, 11. фебруара 2025. организовала је и модерира трибину „У раљама недостижног – никад довољно добри“, посвећену феномену хроничне неадекватности. Учествовала је и на трибини „На кафи са психологом“ говорећи о блискости након љубави, као и у подкасту „Тампон зона“, где је деконструирала феномен токсичног позитивизма.

Добитници награде „Јосип Бергер“

До затварања конкурса за награду „Јосип Бергер“ за најбољи мастер рад из психологије примене у пракси за 2026. годину пристигла су укупно три предлога. Колегиница Оливера Илић одбранила је на Филозофском факултету Универзитета у Београду мастер рад под називом „Искусства мајки у вези са доношењем одлуке о упису детета у школу за образовање ученика са сметњама у развоју“, под менторством доц. др. Оље Јовановић. Колегиница Ива Петровић одбранила је на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду мастер рад под називом „Разумевање оптерећења мајки-неговатељица особа са развојним сметњама у Србији“, под менторством проф. др. Јелице Петровић. У образложењу жирија за доделу награде „Јосип Бергер“ наводи се да радови овогodiшњих добитница награде „Јосип Бергер“ представљају изузетну комбинацију методолошког ригора, друштвене релевантности и дубоког поштовања према искуствима људи о којима пишу. Оба истраживања усмерена су на подршку породицама деце и младих са сметњама у развоју, а у средиште пажње стављају искуства мајки (неговатељица) које се свакодневно суочавају са сложеним одлукама и одговорностима које те одлуке носе са

ДРУШТВО ПСИХОЛОГА СРБИЈЕ

психолошке новине

 Издавач: Друштво психолога Србије
 ISSN 2217-9313

 Психолошке новине уредило Друштво психолога Србије; Редакција: др. Адела Зобеница, Соња Ивковић, Ана Миленковић; Сарадници: Јасна Вељковић и Драгана Косовалић, Јелена Минић, Меира Мрђенов, Саша Стојшић, Вељко Јовановић, Миљана Павићевић, Драгана Брдарић, Ана Окиљевић; Технички уредник и прелом: Вук Милосављевић; Заглавље: Стојан Пешановић; Штампана: ЦПП Београд; Адреса издавача: 11 000 Београд, Бушина 7/3; Секретар Друштва: Марија Вукотић Одаловић; Телефон: +381 11 3035131; WEB: <http://www.dps.org.rs>; Прилоге слати на psiholoske.novine@dps.org.rs са назнаком ЗА ПСИХОЛОШКЕ НОВИНЕ, Слике: Pixabay

Жиро рачун: 170-755-77; Радно време од 8 до 15 часова. На основу мишљења Секретаријата за информисање Републике Србије бр. 413 01 189 91 1 д 20.02.1991. године, лист је производ из тарифног броја 8, став 1. тачка 1. алинеја 10, за чији се промет плаћа порез по стопи од 3 %.

собом. Избор ових тема сведочи о истраживачкој осетљивости ауторки за питања која су истовремено лична и дубоко друштвена, и која имају непосредан значај за квалитет живота великог броја породица.

Милица Лазић и Александар Стевановић добитници награде „Љубомир Љуба Стојић“

Друштвено признање „Љубомир Љуба Стојић“ за допринос раду и развоју секција, подржаница или тела Друштва психолога Србије, реализацију значајних активности од организационог и стручног значаја, континуирано ангажовање у афирмацији професије психолога и јачању стручне заједнице ове године добили су Милица Лазић и Александар Стевановић. Како се наводи у образложењу комисије за доделу награде, у чијем су се саставу налазили Валерија Манчук, Александра Пајевић и Радојка Шолак, др Милица Лазић је виша научна сарадница и призната истраживачица са значајним научним опусом и великим бројем радова објављених у домаћим и међународним научним часописима. Њен научни рад препознат је кроз високу цитираност, активну сарадњу са академском заједницом и континуирани допринос развоју психолошке науке у Србији. Посебан значај има њен ангажман као главне и одговорне уреднице часописа „Психологија“, једног од најзначајнијих научних часописа из области психологије у региону, где др Милица Лазић активно доприноси очувању високих научних и етичких стандарда струке, као и развоју квалитетне научне продукције и међународне видљивости домаће психологије. Поред научног рада, др Милица Лазић већ годинама активно учествује у раду Друштва психолога Србије кроз ангажман у програмским одборима конгреса, раду Извршног одбора ДПС-а и бројним активностима усмереним на развој и афирмацију психологије у Србији. Њен рад карактеришу професионалност, одговорност, посвећеност и спремност да активно доприноси јачању стручне заједнице.

Као председница Програмског одбора 73. Конгреса психолога Србије, др Милица Лазић је показала изузетну професионалну компетентност у осмишљавању програма високог научног и стручног квалитета. Захваљујући њеном ангажману, Конгрес 2025. године забележио је повећање посећености од 50 одсто у односу на претходне године, што представља значајан допринос унапређењу видљивости и релевантности овог најважнијег стручног скупа психолога у Србији. Програм Конгреса одликовао се актуелношћу тема, високим научним стандардима и разноврсношћу садржаја, што је допринело великом интересовању учесника и квалитетној стручној размени. Допринос др Милице Лазић не огледа се само у успешно реализованим активностима, већ и у њеном континуираном вишегодишњем раду на унапређењу професионалних стандарда, развоју Друштва психолога Србије и афирмацији психолошке струке у широј друштвеној заједници.

Александар Стевановић, мастер психолог и докторски кандидат на УСМ универзитету, тренутно запослен као асистент на Високој школи струковних студија за образовање васпитача и тренера у Суботици, показао је изузетан професионални и организациони капацитет кроз вишегодишњи ангажман у раду Друштва психолога Србије. Његов рад карактеришу висок ниво професионалности,

одговорности и посвећености развоју психолошке струке и стручне заједнице. Поред академског и наставног рада, активно је ангажован и у области клиничке праксе и психолошке подршке, посебно у раду са појединцима и паровима у области менталног здравља и психолошке подршке током процеса вантелесне оплодње. Његов професионални приступ карактеришу емпатија, стручност и континуирана посвећеност раду са људима у осетљивим животним околностима. Као председник Организационог одбора 73. Конгреса психолога Србије, Александар Стевановић успешно је координисао сложене организационе и логистичке процесе, укључујући рад великог броја учесника, волонтера и сарадника.

Бојана Динић прва добитница награде „Константин Момировић“

Жири за доделу награде „Константин Момировић“ суочио се ове године са изузетно захтевним задатком. У конкуренцији су се нашли Бојана Динић и Вељко Јовановић са Универзитета у Новом Саду и Ирис Жежељ са Универзитета у Београду, чији су научни доприноси по обиму, квалитету, међународној видљивости и укупном значају далеко превазилазили уобичајене стандарде за ову врсту признања. Већ у почетним фазама рада постало је јасно да се не ради о ситуацији у којој један кандидат очигледно доминира над осталима. Напротив, жири је био суочен са ретком околношћу да троје кандидата представљају сам врх савремене српске психологије, на понешто различите начине. Дискусије унутар жирија биле су интензивне, аргументоване и повремено веома неизвесне. Разлике међу кандидатима показале су се мањим него што би се могло очекивати при самом погледу на библиометријске показатеље. Бодовања су више пута реиспитивана, поједини критеријуми додатно разматрани, а чланови жирија су настојали да пронађу равнотежу између формалног бодовања и ширег разумевања научног доприноса. У једном тренутку озбиљно је разматрана и могућност да жири, управо због изузетног квалитета сва три кандидата и минималних разлика међу њима, предложи неку врсту заједничког или подељеног признања. Таква идеја проистекла је из искреног уверења дела чланова жирија да би сваки од кандидата, у великом броју претходних година, био готово сигурно награђен. Међутим, након детаљног разматрања правилника и саме традиције награде, већина чланова жирија (три од пет) сматрала је да је потребно донети коначну одлуку о једном добитнику.

На крају је преовладала идеја да је најбоље држати се јасног критеријума формалног бодовања, и то оног који је у себи инкорпорирао елементе као што су уважавање првог/дописног ауторства. Већина чланова жирија одлучила је да за награду предложи Бојану Динић. У прилог овој одлуци, превагнула је оцена да њен досадашњи научни опус представља изузетно заокружен и међународно препознатљив допринос психологији личности и индивидуалних разлика, уз веома висок ниво методолошке софистицираности, континуирану продуктивност и снажну међународну видљивост.

Жири у чијем су се саставу налазили Смиљана Јошић, Душица Филиповић-Ђурђевић, Ана Алтарас, Оливер Тошковић и Горан Кнежевић желео је да констатује да овогодишњи конкурс представља својеврсну потврду зрелости и квалитета савремене српске психологије, јер су кроз кандидатуре за награду представљени радови и каријере који заслужују дубоко поштовање академске заједнице.

Снежана Милутиновић добитница Захвалнице за изузетан допринос регионалној сарадњи Друштво психолога Републике Српске, Хр-

ватско психолошко друштво, Комора психолога Републике Северне Македоније и председница Коморе психолога Црне Горе Бранка Таласан доделиле су захвалницу директорки Центра за примењену психологију Снежани Милутиновић за изузетан допринос регионалној сарадњи психолошких друштава и комора из земаља Западног Балкана.

Добитници награде „Никола Рот“

Тим за подршку образовној заједници у кризним ситуацијама Филозофског факултета Универзитета у Београду добитник је награде „Никола Рот“, због изузетног доприноса афирмацији психолошке науке и струке кроз друштвено одговорно, професионално и јавно ангажовано деловање у одговору на актуелне друштвене кризе. Овај тим окупља психологе и педагоге запослене на Филозофском факултету у Београду и настао је у оквиру Лабораторије за развојну психологију и психологију образовања Филозофског факултета у Београду, из потребе да се подржи школска заједница ООШ „Владислав Рибникар“ након трагичних догађаја од 3. маја 2023. године. У директној сарадњи са школом, тим је развијао и пружао психолошко-педагошку подршку у областима превазилажења кризе, комуникације у контексту трауме, као и наставе и учења, сарадње школе и породице, и оснаживања школске заједнице у мају, јуну и јулу 2023.

Оно што овај допринос чини посебно вредним није обим активности, већ континуирано, брзо и промишљено реаговање на потребе заједнице, засновано на психолошким знањима и професионалној одговорности. Исти принципи водили су деловање тима и током обуставе рада школа током 2025. године, када је пружана психолошко-педагошка подршка школама у суочавању са друштвеним и институционалним изазовима, као и током студентских протеста 2025. године, када је у сарадњи са другим колегама са Одељења за психологију Филозофског факултета, као и колегама који имају експертизу у области психологије трауме и ЕМДР тимом, организована психолошка подршка члановима универзитетске заједнице кроз саветодавни рад, вршњачку подршку, радионице и јавне трибине. На исти начин, тим је организовао и координисао активности усмерене на пружање различитих нивоа подршке након последњих трагичних догађаја на Филозофском факултету у априлу 2026. године.

Награду за први пријављени рад добиле су Ана Комленић и Сања Хромиш за рад под називом „Демографске разлике између издвојених група у Q-методолошком истраживању особа са тешком астмом“.

Катарина Ђорђевић

ПЛЕНАРНО ПРЕДАВАЊЕ: ШТА ТИ КАЖУ КАДА КАЖЕШ ДА СЕ БАВИШ ПСИХОЛОГИЈОМ

„Да ли можеш да ми читаш мисли?“, „Која је моја дијагноза?“, „Реци ми искрено, да ли мислиш да сам луда?“, „И ја сам то хтео да студирам“, „Да ли ти мене психоанализираш док причамо?“... Ако је судити према резултатима истраживања које је спровела др Ивана Петровић, редовна професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду и представила на пленарном предавању под називом „Шта ти кажу када кажеш да се бавиш психологијом“, управо ово су најчешће реакције особа када упознају неког психолога.

„Много пута сам се питала да ли приликом представљања треба да кажем чиме се бавим или је боље да разговор неосетно иде даље, али ме је истовремено занимало шта особе помисле када кажем да сам психолог. Зато сам спровела истраживање на узорку од 83 особе из опште популације, 57 психолога и 82 студента психологије, старости од 19 до 75 година и закључила да у прву групу реакција најчешће спада одушевљење. Од особа најчешће чујете да су и оне размишљале да упишу науку о души, потом вас питају да ли можете да им читате мисли и тумачите снове, а неки вам одмах отворено траже савет за неки животни проблем. На „адресу“ студената психологије обично стижу „најаве“ типа „Мене ћеш да лечиш кад дипломираш“ и „Биће доста посла за психологе у овој земљи“... Нека ранија истраживања показала су да највећи број особа у нашој земљи психологију изједначава са Фројдом, психијатријом, педагогијом, парапсихологијом и астрологијом. Одговор на питање – ко најчешће (за себе) каже „И ја сам психолог“ гласи професори у школи. За њима следе такси возачи, па фризер, лекари, продавци, менаџери, полицајци и запослени у салонима лепоте“, истакла је др Ивана Петровић.

Када је својим испитаницима поставила питање које је боје психологија, сваки трећи определио се за плаву боју, петина је рекла љубичаста, а свега десет одсто бирало је црвену боју. Занимљиво је и да се клиничка, академска и психологија рада и организације најчешће „боје“ у плаво, саветовање је добило зелену боју, док је психологији образовања „додељена“ жута боја. Истовремено, клиничку психологију особе доживљавају као топлу и компетентну, академску као компетентну и мање топлу, док се саветовање сматра за топло, али мање компетентно.

„Одговор на питање које су најаче компетенције психолога гласи – друштвена и професионална одговорност, као и осетљивост на различитости. Следи професионална одговорност и интегритет, клиничко преиспитивање рада, етичко поступање и професионално процењивање. Ови одговори у великој мери кореспондирају са резултатима једне

велике аустралијске студије чији су аутори поставили питање шта чини психолога после основних студија. Наиме, они су добили одговоре да је то разумевање основних психолошких концепата, принципа, теорија и метода, умеће да се самостално поставе истраживачка питања, изабере адекватне методе и технике истраживања, прикупе и анализирају подаци, протумаче и евалуирају налази и о томе извести на ваљан начин. Међу компетенције доброг психолога спада и осетљивост, знање и вештине за рад са људима различитог културно-историјског, социјално и геополитичког порекла, укључујући и маргинализоване групе, као и критичко процењивање психолошких информација и сагледавање ситуације на основу психолошких знања, вештина и вредности“, навела је др Ивана Петровић.

С обзиром да вештачка интелигенција на велика врата улази у бројне професије, њу је занимало да ли је и психологија спремна за алате ВИ, а највећи број психолога, студената и особа из опште популације на ово питање исказао је потребу за јасном етичком регулацијом. У тврдњу да ВИ може угрожити кориснике највише верују студенти, нешто мање особе из опште психологије, а најмање психолози, а слична је ситуација и са ставом да вештачка интелигенција унапређује услуге – са тим су највише сагласни психолози, а најмање академци. Ово истраживање дало је занимљив одговор и на питање да ли је теже постати или бити психолог, а резултати говоре да је студентима психологије ипак теже. Наиме, они су више исцрпљени, имају веће когнитивне и емоционалне проблеме, а укупни синдром сагоревања код њих је виши него код дипломираних психолога.

Катарина Ђорђевић

ИЗМЕЂУ ТЕЛА, ТЕХНОЛОГИЈЕ И КУЛТУРЕ: КА ПСИХОЛОГИЈИ СУБЈЕКТИВНОСТИ И КРОЗ ИСТРАЖИВАЊЕ ТРАНЗИЦИЈЕ У МАЈЧИНСТВО

Трудноћа и долазак бебе на свет, без икакве сумње, спадају у најемотивнија и најсложенија искуства жена, а њих додатно усложњава чињеница да се један природни процес посматра као потенцијално ризични и патолошки, па се због тога и третира од стране медицинских стручњака, уз ослањање на бројна технолошка средства и то у институционалном окружењу. Још од 18. века жена и њено тело препознати су као једини одговорни за репродукцију нације, због чега тема женског фертилитета има велики и политички значај, а начини на које жена пролази кроз трудноћу и положај веома су друштвено условљени. Савремене жене кроз порођај пролазе на начин који је екстремно медикизован, њихова стања и осећања тумаче се искључиво на медицински начин, а често се заборавља да трудноћа са психолошким разлогом носи назив „друго стање“, јер жена током девет месеци пролази кроз цео спектар интензивних емоција, почев од среће, преко стрепње, бриге, наде, па све до страха од порођаја, истакла је др Биљана Станковић, ванредни професор на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду, отварајући предавање под називом „Између тела, технологије и културе: ка психологији субјективности и кроз истраживање транзиције у мајчинство“.

Она је за потребе своје докторске дисертације урадила истраживање, чији је циљ био да се кроз анализу трудничких и порођајних наратива реконструишу трансформације доживљајне субјективности жене током трудноће и порођаја у локалном контексту, који са собом носи низ институционалних специфичности.

„Значајан аспект искуства трудноће, који поста-

вља специфичан изазов пред субјективност жене, представља чињеница да у њеном телу расте друго биће које временом постаје све аутономније, беба за трудну жену добија све одређеније обресе и почиње да се доживљава као независно биће, а медицинска знања и технологије играју значајну улогу у томе. Истовремено, трудница је током порођаја суочена са донекле низом нетранспарентних и повремено драматичних телесних догађаја које не може сасвим добро да антиципира и контролише, што представља додатни изазов. Чињеница да нема контролу, често ни увид у ток медицинских интервенција којима је подвргнута ову ситуацију додатно компликује. У последњих 15 година дошло је до трансформације жене у кориснице услуга, па се данас суочавамо са парадоксалном ситуацијом – жене долазе на порођај много информисаније, а доктори се и даље понашају као њихове колеге пре пола века и третирају жене као пасивна, необразована и неинформисана бића чији је једини задатак да слушају упутства медицинског особља“, оценила је др Биљана Станковић.

Она је подсетила да трудноћа најчешће почиње са анксиозношћу и питањима типа да ли смем да пијем, трчим, узимам лекове које сам до тада узимала, променим начин облачења или спавања, па су готово све жене које је она интервјуисала за потребе истраживања, на самом почетку трудноће престале да закопчавају фармерке и спавају на стомаку, иако је беба у том тренутку била дугачка свега пар сантиметара.

„У нама се дешава процес који је потенцијално патолошки од почетка до краја, тело се представља као екстремно фрагилно и на жену пребацује екстремна одговорност за развој трудноће и здравље будуће бебе. То је тзв. идеологија интензивног материнства чија је суштина да су само жене одговорне за све што се дешава беби, па она сама мора да решава безброј дилема, почев од питања да ли да се вакцинише, како да се храни, да ли сме да се бави физичком активношћу... Са једне стране, постоји императив „природности“ који подразумева што мање лекова, порођај без епидурала и одмеравање ризика, који се понекад преплиће са бизарним комбинацијама – неке жене, примера ради, одбијају епидурал али узимају гомилу других лекова и седатива. Са друге, постоји снажан социјални и медицински притисак да жена уради велики број дијагностичких метода, како би била потпуно сигурна да је плод здрав“, упозорила је др Станковић, закључујући да се пред сам порођај фокус пажње помера се на болницу – почев од перцепције њене архитектуре (како изгледа кабинет за ултразвук), па све до проучавања хијерархије и структуре моћи међу медицинским особљем.

К. Ђорђевић

ОКРУГЛИ СТО: УЛОГА ПСИХОЛОГА У ДРУШТВУ КОЈЕ СЕ МЕНЈА

Кризне околности намећу посебне изазове и прилагођавање улоге психолога у оквиру њихових основних делатности – психолошке процене, саветовања и терапије, истраживања, превенције и едукације. С обзиром да се наше друштво већ годинама налази у стању континуиране кризе, психолози су доведени у ситуацију да се стално пренспитују да ли пружају помоћ у довољној мери и шта би (још) могли да ураде како би превенирали настанак озбиљнијих менталних проблема наших суграђана, истакли су представници округлог стола „Улога психолога у друштву које се мења“ који је водила др Тамара Џамоња Игњатовић, професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Београду и председница Друштва психолога Србије.

„Суочени са великим студентским и грађанским протестима који су почели након пада настрешнице Железничке станице у Новом Саду испод које је страдало 16 особа, желели смо да истражимо како они утичу на ментално здравље, јер знамо да насиље којим су грађани изложени на протестима представља велики ризикофактор за развој депресије, анксиозности и посттрауматског стресног поремећаја. Истраживање Филозофског факултета у Београду, Филозофског факултета у Новом Саду и Мреже психосоцијалних иновација (ПИН), у коме је учествовало више од 660 особа показало је да преко 90 одсто њих има умерене до изражене симптоме депресивности, а преко 80 одсто њих има умерене до изражене симптоме депресивности, али је показало и да неке особе након озбиљних трауматских искустава доживе и психолошки трауматски раст. Наше истраживање показује да нема разлике у степену испољености депресивности, анксиозности и ПТСД-а код особа које (ни)су учествовале у студентским и грађанским протестима, али је забележен значајно већи трауматски раст код особа које су учествовале у протестима у односу на оне које нису. Дакле, грађански активизам носи ризик од изложености насиљу, али истовремено доноси осећај солидарности, сврхе и потенцијал за трауматски раст“, истакла је

др Љиљана Михаић, професорка на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду.

Професорка др Тамара Џамоња Игњатовић нагласила је да друштвени активизам психолога није синоним за политичко деловање, јер кризне ситуације доводе до угрожавања менталног здравља грађана и темељних вредности на којима се заснива друштво.

„Ако улогу психолога дефинишемо као подршку и помоћ грађанима, ми се бавимо последицама, али шта је са узроцима и превенцијом стања које изазивају погоршање менталног благостања? Етички кодекс професије обавезује нас да делујемо за добробит заједнице и наша је одговорност да делујемо према јавности. Неутралан став је штетан, јер нас чини пасивним и незаинтересованим, а истовремено одржава статус кво у друштву. Због тога се поставља питање да ли је наш задатак да превенирамо узроке стреса, анксиозности и депресивности наших суграђана? Мислим да су саопштења које Друштво психолога Србије издаје веома важна, јер на тај начин ми делујемо ка јавности, представљамо се као релевантан друштвени фактор и повратно долази до јачања наше професије. Највећа добит од активизма је солидарност и доживљај да радимо нешто корисно што нас чува, штити и даје смисао професији и личном деловању“, закључила је председница Друштва психолога Србије.

Др Бојана Димитријевић, професорка на Педа-

гошком факултету Универзитета у Крагујевцу са седиштем у Јагодини из Тима за координацију волонтера при ДПС-у, подсетила је да је након студентског протеста 28. јуна прошле године у Београду дошло до ескалације насиља у целој Србији, због чега је Друштво брзо реаговало и позвало волонтере да се укључе у тим за пружање помоћи. За само два дана преко 250 психолога одазвало се том позиву, па је у најбољем духу кризних интервенција формирана база од 40 искусних и едукованих психолога.

„Највише смо били ангажовани у јуну, јулу и августу прошле године, када је дошло до ескалације насиља, а укупно нам се јавило око 50 особа, што није мало, имајући на уму да је за академце већ била организована психолошка помоћ и подршка у саветовалиштима за студенте, па су нам се они ретко и јављали. Помоћ су углавном тражили старији људи, а јавно се и велики број особа код којих је дошло до погоршања постојећих тегоба“, закључила је она.

Др Јелена Врањешевић, професорка на Филозофском факултету у Београду истакла је да се група професора са Одељења за психологију која се бави образовањем одмах након трагедија у школи „Владислав Рибникар“ повезала са колегама из Института за ментално здравље и Друштвом психолога Србије, како би што боље пружила образовну подршку наставницима и родитељима, а након пада настрешнице железничке станице у Новом Саду та подршка се усмерила и на просветне раднике. После трагедије на Филозофском факултету у Београду пружена је помоћ студентима и колегама трагично страдале девојке и у року од 48 сати направљен је приручник „Како причати са студентима у кризи“, како би колеге могле на адекватан начин да пруже помоћ академцима. Тим за подршку образовној заједници у кризним ситуацијама Филозофског факултета Универзитета у Београду добитник је награде „Никола Рот“, због изузетног доприноса афирмацији психолошке науке и струке кроз друштвено одговорно, професионално и јавно ангажовано деловање у одговору на актуелне друштвене кризе.

К. Ђорђевић

КАКО ДА МЕНАѢРИ ПОСТАНУ ЛИДЕРИ МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА

У организацији Друштва психолога Србије на 74. Конгресу психолога Србије успешно је реализован први сусрет у оквиру иницијативе „Лидери менталног здравља“, који је настао као израз жеље да се повежу компаније и институције са научном и методолошком експертизом струке, како би се заједно градило здравије окружење - како за запослене унутар наших тимова, тако и кроз иницијативе које се покрећу за шире заједнице.

Кроз презентације и живу дискусију на трибини „Ментално здравље у медијима“ коју је водила Снежана Милутиновић, директорка Центра за примењену психологију, отворене су бројне теме и истакнуто је да теме менталног здравља морају бити присутне у јавном простору континуирано и превентивно, а не само када постоје трагични поводи. Такође, важно је да буду научно засноване и утемељене у доказима, а не сведене на поједностављена „инстант решења“ која често доминирају јавним дискурсом.

Како је објаснила Бојана Манчић, председница Секције за пословну психологију Друштва психолога Србије, овај програм има два циља.

„Први је повезивање - желимо да изградимо мрежу организација из јавног, приватног и цивилног сектора које препознају значај менталног здравља и омогућимо континуирану размену искустава. Други циљ је подршка, промоција и развој - да

кроз размену добрих пракси и дијалог са стручњацима доприносимо унапређењу постојећих иницијатива, али и ширем друштвеном разумевању значаја менталног здравља и одговорног односа према запосленима“, закључила је она.

Председница Извршног одбора Друштва психолога Србије Дуња Симић подсетила је да иза сваког резултата стоје људи, а иза Друштва психолога Србије стоји велики број стручних особа, окупљених у 18 секција и три подружнице, који могу много да допринесу заједници и пословном свету, а један од начина јесте и програм „Лидери менталног здравља“.

Марија Петровић, психолог у компанији „Делес Србија“, истакла је да ова фирма представља једног од највећих послодаваца у Србији и исто-

времено веома води рачуна о менталном здрављу својих запослених и поштовању принципа инклузије и различитости приликом запошљавања.

Исидора Миросављевић, психолог у ИТ компанији „Кејк“ навела је да ова фирма има развијен програм за ментално здравље запослених у оквиру кога се организује радионице на којима се говори о емоционалној интелигенцији и решавању стресних ситуација, а искуство показује да се радници који чешће присуствују овим радионицама дуже задржавају у фирми и ређе одлазе код конкуренције.

Говорећи о начинима на које су теме менталног здравља присутне у медијима, новинарка „Политике“ Катарина Ђорђевић навела је да се истовремено суочавамо са хиперпродукцијом текстова о менталним проблемима, али и са драстичним падом њиховог квалитета. Наиме, медији се овим темама најчешће баве на сензационалистички и површан начин, избегавају „тешке“ и озбиљне теме као што су животни губици, суициди, смрт детета или блиског члана породице или организација службе менталног здравља у заједници, већ се оријентишу на „лаганије“ теме. За саговорнике новинари често бирају особе које нису психолози и психијатри, већ себе представљају као лајф-коуче, тренере животних вештина или психотерапеутске саветнике.

К. Ђ.

ОКРУГЛИ СТО: ПСИХОТЕРАПИЈА У СРБИЈИ – РЕГУЛАЦИЈА, ПРОФЕСИОНАЛНЕ ГРАНИЦЕ И МЕСТО У ПСИХОЛОШКОЈ ДЕЛАТНОСТИ

Психотерапија се у већини савремених система разуме као делатност у области менталног здравља, коју најчешће обављају психолози и психијатри, док модели регулације варирају – од законског уређења и лиценцирања до саморегулације кроз струковна удружења. У Србији се психотерапија кроз постојећи правни оквир препознаје као део здравственог третмана, док се и у актуелном закону, односно подзаконским актима, као и у нацрту новог Закона о психолошкој делатности експлицитно дефинише као психолошка делатност. Оваква решења отварају бројна стручна и професионална питања, као и различите ставове унутар струке, због чега је добро анализирати правна искуства у Европи и свету у вези са регулацијом психотерапије, стање у приватној психотерапијској пракси и обуку из ове делатности у Србији са посебним нагласком на заштиту интереса грађана, истакали су представници округлог стола под називом „Психотерапија у Србији – регулација, професионалне границе и место у психолошкој делатности“, који је водио професор др Даг Коларевић са Криминалистичко полицијског универзитета.

Он је на почетку подсетио да се психотерапија дефинише на различите начине – док је ЕФПА дефинише као примењену психологију и примену клиничких метода у циљу модификације понашања, когниције, емоције и карактеристика личности, АПА је дефинише као психолошку делатност обученог стручњака који врши дијагнозу и третман дисфункционалних емоционалних реакција, начина размишљања и образаца понашања, а ЕАП психотерапију дефинише као праксу усмерену на третман психосоцијалних и бихејвиоралних тегоба или стања патње на основу психотерапијских научних метода зарад сазревања, развоја и здравља. На питање са којом се дефиницијом психотерапије слаже, Душан Влајић са Департмана за психологију Филозофског факултета у Нишу, истакао је да нема замерке на одређење ЕФПА и АПА, док је у ЕАП-овој дефиницији избегнут термин психологија. То би било, навео је он, као када би нека лекарска асоцијација рекла да користи интернистичке и кардиолошке методе у уклањању тегоба и изоставила речи медицинске и клиничке методе.

Небојша Јовановић, председник Удружења за психотерапију, саветовање и коучинг Србије и

потпредседник ИО ДПС-а, сматра да дефиниција психотерапија не треба да садржи реч „лечење“ јер је едукован да је психотерапија научно-корективно васпитање, намењено особама које васпитање родитеља није адаптирало и припремило за живот.

Професор др Весна Гаврилов Јерковић са Одсека за психологију Филозофског факултета у Новом Саду оценила је да ни у једној од ових дефиниција не стоји лечење, већ третман и додала да психотерапија јесте и медицински третман, али је пре свега психолошки третман.

„Одређене психосоцијалне проблеме ја разумем из оквира психологије и ослањам се на психолошку теорију и емпиријске чињенице које су добијене у истраживањима спроведеним по принципима психолошке методологије. Психотерапија је примењена психолошка дисциплина која примењује психолошке принципе и начин на који је дефинишемо има консеквенце како ће бити законски регулисана, како ће се психотерапија изучавати, како ће се људи обучавати и ко може тиме да се бави“, нагласила је она.

Психолог и сертификовани конструктивистички психотерапевт Никола Голубовић оценио је да ЕФПА и АПА говоре о метрици и критеријуму мерења, док ЕАП води рачуна о томе да мора постојати база знања која претходи едукацији из психотерапије, а не викенд пропедеутика, додајући да се он као истраживач увек налази на страни метрике.

Даг Коларевић је истакао да је одређен између прве две дефиниције психотерапије и налази грешку у трећој, јер она садржи појам патње, који је филозофски појам и нема везе са науком. Осим тога, додао је он, проблематична је тврдња да је психотерапија независна и аутономна професија и нешто што се одиграва на неформалним едукацијама и обукама.

Отварајући разговор на тему да ли је психотерапија део психологије, Душан Влајић је подсетио да је у пракси стање веома шаролико. У Европи једна група земаља у коју спадају Немачка и Аустрија, потпуно одваја ове две професије, док је у другим психотерапија регулисана али је ова професија углавном везана за лекаре или психологе (Швајцарска, Италија, Француска, Белгија, Румунија, Холандија, Луксембург и Словачка). У трећим земљама бављење психотерапијом је нерегулисано, овом професијом углавном

се баве психолози и лекари, а едукација се обавља путем модалитета и у њима је доминантан наратив – саморегулација. У те земље спадају Грчка, Бугарска, Кипар, Естонија и Литванија. У Хрватској, Ирској, Великој Британији и Словенији дозвољавају да припадници различитих професија иду на едукацију из психотерапије, али постоје неке законске одреднице које ипак ограничавају које професије (не)могу да се баве, као што су филозофи, правници, економисти... У Данској, Португалу и Чешкој психотерапеути морају да прођу обуку која се одвија при факултетима, а код нас различите психотерапијске школе које нису школе у правом смислу те речи врше едукацију која претендује да има академски ниво, иако нема академски ниво, што спада у неетичко поступање.

„Ако дозволимо саморегулацију професије без контроле, онда једна иста група људи дефинише правила без консеквенци и не можете да се позовете ни на један закон. Ако вас неко оштети као клијента немате коме да се жалите, а ако идете на едукацију код некога па вас он оштети – опет немате коме да се жалите. „Школе“ које врше обуку из психотерапије представљају се као школе које дају звање и знање, универзитет се није наметнуо као образовни ауторитет, а (намерно) се заборавља да само држава може да вам да звање. По нашим законима немогуће је стећи ново звање без формалног образовања, а психотерапија је слабо законски „покривена“ и дефинисана“, подсетила је професор др Весна Гаврилов Јерковић, додајући да наш закон омогућава да се стручњаци усавршавају на неформалним обукама, али не омогућава да се стиче нова професија кроз неформалну обуку. То доводи у заблуду и онога ко је издао сертификат и онога ко иде код њега на едукацију – због тога за неформалне обуке треба да постоји регулација и контрола.

Никола Голубовић је подсетио да особе које држе неформалне едукације веома лепо зарађују и да се у том „бизнису“ месечно „окреће“ од неколико десетина до стотине хиљада евра, док је Даг Коларевић у закључку ове дискусије оценио да је психотерапија вид стручног усавршавања психолога, доктора и психијатара, због чега професорке клавира, економисти и свештеници не могу да постану психотерапеути.

Катарина Ђорђевић

БОЈАНА ДИНИЋ ПЛЕНАРНИ ПРЕДАВАЧ НА 16. ГОДИШЊОЈ КОНФЕРЕНЦИЈИ БРИТАНСКОГ ДРУШТВА ЗА ПСИХОЛОГИЈУ ИНДИВИДУАЛНИХ РАЗЛИКА

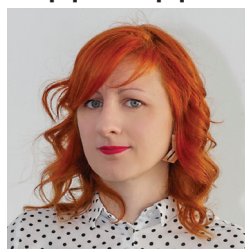
На Универзитету у Единбургу 20. јула биће одржана 16. годишња конференција Британског друштва за психологију индивидуалних разлика (British Society for the Psychology of Individual Differences), чији је циљ да пружи пријатељски и динамичан форум, како за истраживаче на почетку каријере, тако и за искусније истраживаче, како би представили свој најновији рад. Редовна професорка на Одељењу за психологију Филозофског факултета у Новом Саду др Бојана Динић биће један од два пленарна предавача на овој конференцији и одржаће предавање под називом „Mind the Gap: Bridging Dark Traits and Psychopathology“ у коме ће представити свој рад на испитивању социјално аверзивних или тзв. мрачних црта личности – макијавелизам, нарцизам, психопатија и садизам.

„Ове црте су повезане са бројним маладаптивним исходима, али чије место унутар савремених модела психопатологије је још увек није сасвим јасно. Посебан фокус предавања биће на концепту антагонизма као заједничкој димензији мрачних црта и психопатолошких особина. У оквиру предавања представити теоријске и емпиријске налазе о повезаности

мрачних црта са интернализованим и екстернализованим симптомима, као и резултате бихејвиорално-генетичке студије о томе колико психопатија и различити психопатолошки симптоми деле исте генетичке и срединске факторе. Циљ предавања је да покаже како повезивање истраживања личности и психопатологије може допринети бољем разумевању психолошке неприлагођености, али и да отвори питања о томе где заправо повлачимо границу између „тамне стране“ личности и менталних поремећаја“, каже Бојана Динић у разговору за „Психолошке новине“, додајући да ће учествовати на конференцији на позив организаторке др Јолене ван дер Мехт.

Она објашњава да се у свом истраживачком раду бави изучавањем мрачних црта личности, њихових заједничких и специфичних карактеристика, те њиховом повезаношћу с различитим исходима, укључујући различите врсте агресије и насиља, ментално здравље, понашање у дигиталном окружењу...

„Бавим се и психометријском провером инстру-

мената који мере ове црте, посебно у различитим културним контекстима. Посебан фокус мога рада представља истраживање сржних карактеристика мрачних црта применом анализе мрежа – савременог и иновативног статистичког приступа који омогућава детаљнији увид у међусобне односе особина и идентификовање њихових централних и повезујућих елемената.

Резултати истраживања подржавају безосећајност као сржну карактеристику, што управо и спаја антагонизам као психопатолошку црту и мрачне црте као супклиничке конструкте. Поред теоријског значаја, моја истраживања мрачних црта имају и практичне импликације – од бољег разумевања суптилног манипулативног понашања до насиља у интимним односима, дигиталног насиља итд., те унапређења процене ризика за психолошку неприлагођеност и антисоцијално понашање. Више о мом раду можете видети на <https://bojanadinic.com/>, поручује наша саговорница.

К. Ђорђевић

ОКРУГЛИ СТО: ОД ОДНОСА ДО КВАНТИФИКАЦИЈЕ - ИСТРАЖИВАЊА КАО ПОДЛОГА ЗА НАУЧНО УТЕМЕЉЕЊЕ ПСИХОТЕРАПИЈЕ

Психотерапија се често описује као дисциплина у процесу научне консолидације, а главни разлози су што не постоји јединствен теоријски оквир који обједињује приступе, модалитети се заснивају на различитим, понекад тешко ускладивим теоријским претпоставкама, методологија истраживања је неуједначена, што отежава поређење резултата, а уз све то постоји и недостатак довољно домаћих и локално релевантних студија. Због тога је за њен развој потребно интердисциплинарно окружење које окупља стручњаке из више дисциплина, подстиче различите методолошке приступе, повезује истраживачке налазе са праксом и преводи теоријска сазнања у конкретне протоколе и смернице, основни је закључак округлог стола под називом „Од односа до квантификације: истраживања као подлога за научно утемељење психотерапије“.

Како је истакла и тиме отворила дискусију водитељка др Кристина Брајовић Цар, сертифицирани психотерапеут ТСТА, едукатор и супервизор, трансакциони аналитичар и професор на Универзитету „Сингидунум“, за разлику од других развијених земаља где постоје студије о ефектима психотерапије, у нашој земљи број студија је мали и већина је прегледног карактера – нема лонгитудиналних студија које прате ефекте током година и нема квантификованих бенефита које психотерапија доноси, као што је превенција апсентизма и повећање продуктивности на послу. То значи да се налазимо у ситуацији да психотерапеути имају пуне руке посла, али не знају да ли одређени психотерапијски модалитет доноси ефекте, закључила је она, постављајући питање да ли је наше друштво сазрело за оснивање Института за психотерапију.

Председник Удружења за психотерапију, саветовање и коучинг и потпредседник Извршног одбора ДПС-а Небојша Јовановић оценио је да је одавно дошло време да се направи прелаз од неформалних разговора до формирања једне институције која би се бавила психотерапијом, како би се једног дана формирао факултет за психотерапију.

„Када говоримо о истраживањима у психотерапији, можемо поставити три нивоа исхода: први је симптоматски, где можемо наћи смањење скорарецимо депресије, настанак ремисије и посматрати релапс. Потом имамо као други исход нешто што означавамо у форми релацијско-структуралног исхода, налазећи промену организације селфа и капацитета за ментализацију. И коначно, трећи је неуробиолошки исход са променама функционалних мрежа. Сматрам да проблем савремених истраживања није то што превише мере, већ што често мере погрешан ниво промене. Да ли ми меримо редукцију симптома, промену понашања и субјективни доживљај побољшања или сам квалитет односа? Да ли начин на који меримо исходе и даље почива на претпоставци да психотерапија делује „психолошки“, а фармакотерапија „биолошки“, поставио је питање професор др Томислав Гајић, специјалиста психијатрије и специјалиста психотерапије из Регионалног центра за динамичку психијатрију и професор на Универзитету „Сингидунум“.

Др Александра Ђурић, психотерапеут, серти-

фиковани психолошки саветник у Удружењу за психотерапију, саветовање и коучинг Србије и у Европској асоцијацији саветника, тренер за психолошке саветнике и психотерапеуте у оквиру Балканске асоцијације за Трансакциону анализу и тренутни делегат Србије при Европској асоцијацији за Трансакциону анализу истакла је да ће Европски сертификат за психотерапију бити признат као неформално образовање експерата.

„У неким земљама Европске уније, психотерапија се плаћа преко здравственог осигурања, зато морамо знати који психотерапијски модалитети дају најбрже резултате. Пракса показује да когнитивно-бихевиорална терапија даје најбрже резултате, а Италија, Шведска, Немачка, Холандија и Велика Британија нуде мали број психотерапијских сеанси плаћа се преко фонда“, навела је она.

Катарина Крстић, психолог и гештат психотерапијски саветник истакла је да психолози доводе клијенте у контакт са самим собом и помажу им да превазиђу своје аутоматизоване механизме одбране.

„У процесу психотерапије морамо да пратимо клијента уместо да га угуравамо у шаблоне и размишљамо о истраживањима, јер смо сведоци да нам је медицина показала да резултати неких студија нису издржали тест времена, односно да их је време демантовало. Морамо пратити успех психотерапијског процеса и стално имати запитаност да ли он стварно помаже. У последње време, корпорације веома воле да се користи термин ментално здравље или „wellbeing“, важно им је да раде годишње истраживање задовољства радника и на основу тих резултата ми се трудимо да променимо услове рада, уведемо хибридни модел или понудимо слободне дане за полазак деце у школу или повратак са породичног, али услови живота у Србији су веома динамични, па су резултати мерења

често дискутабилни“, закључила је она.

„Психологија спада у друштвене науке, а њена методологија спада у природне науке. Фројд је своју науку назвао психоанализа како би је „сачувао“ од лекара и свештеника, а психотерапија је васпитно-образовни процес. Ако смо медицина, онда лечимо мозак, али психолози се баве софтвером, а не хардвером. Ми истражујемо шта мозак мисли и осећа. Увек морамо да поставимо питање за које друштво ми васпитавамо нашег клијента ако га учимо да буде слободан, аутономан и слободно мислити. Ако клијент није васпитан за живот, он ће патити и задатак психотерапеута јесте да га поново васпита. Ако треба да га лечи онда је пасиван, ако га васпитава, онда је активан“, закључио је Небојша Јовановић.

Никола Петровић, доцент на Филозофском факултету у Београду, који се обратио путем видеолинка изнео је свој став да психотерапија не може да буде „тврда“ наука као физика и хемија, али то не значи да је изузета од научне провере, јер управо зато што се бави људском патњом и променом значи да постоји нека врста етичке обавезе да се њени ефекти емпиријски проверавају.

„Другим речима, није питање да ли је психотерапија потпуно егзактна, већ да ли можемо емпиријски разликовати интервенције које помажу од оних које можда не помажу. Научни приступ не захтева савршену предвидивост, већ транспарентност, поверљивост и спремност на корекције сопствених претпоставки уколико оне нису тачне. Зашто инсистирати на научној заснованости? Ако утврдимо да нека метода смањује депресивност или побољшава квалитет живота, онда морамо да проверимо да ли се то заиста догађа, јер у супротном остајемо само на нивоу личног утиска и погрешног виђења клијента“, закључио је он.

Катарина Ђорђевић

ОКРУГЛИ СТО: ДОМЕТИ И ОГРАНИЧЕЊА ЗАКОНА О ПСИХОЛОШКОЈ ДЕЛАТНОСТИ – ИСКУСТВА ИЗ РЕГИОНА

У Србији је психолошка делатност већ дуго регулисана законом који је током времена унапређиван. Препозната су одређена ограничења постојећег оквира, због чега је и израђен нови нацрт Закона о психолошкој делатности, који је тренутно у процедури усвајања, уз неизвесност у погледу динамике даљег процеса. Основна намера новог законског предлога је јачање аутономије, унапређење и заштита психолошке делатности кроз оснивање Коморе психолога. Иако постоји општа сагласност о значају унапређења регулативе, присутне су бројне примедбе на предложена решења. Због тога је председница Друштва психолога Србије и професорка на Филозофском факултету у Београду др Тамара Џамоња Игњатовић организовала округли сто „Домети и ограничења закона о психолошкој делатности – искуства из региона“ на коме су гости из Хрватске, Босне и Херцеговине, Македоније и Црне Горе разговарали о својим искуствима у вези са доношењем нових закона, оснивања комора психолога и регулацији психотерапијске делатности у односу на психолошку струку.

Јосип Лопижић, председник Хрватског психолошког друштва, подсетио је да је хрватски Сабор донео 2004. године донео Закон о психолошкој делатности који је предвидео оснивање коморе, што значи да већ 22 године постоји закон који регулише делатност психолога и штити њихове кориснике. Комора као регулаторно тело на које држава преноси део овлашћења, издаје лиценце за рад које се обнављају на сваких шест година учествовањем на конференцијама и кроз стручно усавршавање. Примећујући да су се неки проблеми у пракси појавили и након оснивања коморе, он је закључио да се ипак треба оријентисати на бенефите које струка добија, с обзиром да „у целом региону дијелу психотерапијски едукатори“.

„У Хрватској је усвојен Закон о психотерапији који каже да је довољно завршити неку едукацију да би њихова комора дала дозволу за рад, а један део колега прешао је у Комору психотерапеута у којој има и филозофа, педагога, правника и свеш-

теника, који су стекли едукацију у неким организацијама. Ту је струка веома подељена – неки психолози држе едукације из психотерапије да би узеле новац, док су други изричито против тога да на едукацију крену особе које нису по формалном образовању психолози“, истакао је Лопижић.

Бранка Ђаласан, председница Коморе психолога Црне Горе, навела је да је Закон о психолошкој делатности усвојен 2024. године и креиран по узору на хрватски, комора се налази у процесу правне регулације, али постоји законска празнина када је у питању њено оснивање. Како је објаснила, не постоји кровни закон о оснивању комора којим би се дефинисали конкретни кораци у њеном формирању. Поред тога, у Закону о психолошкој делатности дефинисано је шта може да ради психолог, а психотерапија је избрисана из описа његовог посла.

Представница Коморе психолога Македоније Слађана Ангелоска истакла је да је Закон о психолошкој делатности донесен 2005. године и он дефинише делатност и компетенције психолога, а једна од његових највећих користи је увођење лиценцирања – статистика говори да има 670 лиценцираних психолога у оквиру коморе. Међутим, додала је она, највећи проблем представља чињеница што психологе не „штити“ ниједно министарство, као и чињеница да психолози који раде у институцијама не морају да имају лиценцу, а министарства која расписују конкурсе за психолога такође не траже лиценцу. Додатни проблем представља чињеница да није јасна граница између психолога, психотерапеута и коуча – у Македонији не постоји

закон о психотерапији и за сада се не размишља о томе.

Компликовано државно устројство Босне и Херцеговине „прелило“ се и на доношење Закона о психолошкој делатности, а како је објаснио Ремзија Шетић, председник Савеза друштава психолога Босне и Херцеговине, закон који је добрим делом креиран по узору на хрватски предат је парламенту Федерације БиХ 2008. године, покренута је процедура за његово доношење, али је „пао“ у Дому народа и ту се заправо видело колико је он значајан.

„Пет година смо убеђивали владу Федерације БиХ да покрене процес његовог доношења, а сви трагични догађаји који су се дешавали, били су нам аргумент зашто нам је потребан тај закон. Проблем је представљала и чињеница да се у БиХ тек од 1979. године психологија изучава као самостална дисциплина на факултетима – до тада су биле спојене студије психологије и педагогије. Закон је обиман, има чак 128 чланова, а у тексту предлога закона који је сада у процедури јасно смо дефинисали како се оснива комора. Колеге у Републици Српској такође су направиле преднацрт закона који ће бити ослоњен на оно што смо ми урадили. Иако нисмо чланица ЕФПА, ми заступамо став да нас психотерапија не занима, али инсистирамо на томе да се дефинише шта психолог ради у пракси и шта други не смеју да раде – били смо експлицитни да нико други не сме да користи психолошке мерне инструменте. Занимљиво је да су нам лекари били највећа подршка у парламенту и бранили став да се не сме донети закон о психотерапији док се не донесе Закон о психолошкој делатности“, навео је Шетић.

Учесници округлог стола истакли су да постоји сагласност да оснивањем коморе струка може да унапреди своју аутономију и заштиту, али да су бројне тешкоће свуда присутне. На крају је истакнут значај даљег развоја регионалне сарадње кроз учешће на конференцијама, пројектима, стандардизацију текстова, научне и стручне публикације.

Катерина Ђорђевић

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ „ОД СКОРА ДО СМИСЛА – ПЕТОФАКТОРСКИ МОДЕЛ ЛИЧНОСТИ И ПСИХОПАТОЛОГИЈА“

Књига „Од скоро до смисла – петофакторски модел личности и психопатологија“ коју потписује Ивана Перуничић Младеновић, специјалиста клиничке психологије и доцент на Филозофском факултету у Београду и која је недавно објављена у издању Центра за примењену психологију, имала је своју промоцију на Конгресу психолога Србије. Објашњавајући мотивацију за писање ове књиге, ауторка је истакла да је она настала из потребе за унапређењем знања о постојећем моделу личности.

„С обзиром да сам преко 20 година радила као клинички психолог на Институту за ментално здравље, схватила сам да већина особа не „стаје“ у дијагнозу и да сви ми понекад „закмуримо“ на неки симптом. У почетку сам почела да сумњам у себе, па у тестове, а сада сам сигурна да ми покушавамо да „угурамо“ у вештачки креиране моделе нашу патњу и држимо се медицинског модела. У књизи сам се бавила и питањем у којој мери патња и фармакотерапија мењају резултате на тестовима личности“,

истакла је Ивана Перуничић Младеновић.

Др Тамара Џамоња Игњатовић, професорка на Филозофском факултету у Београду, оценила је да ова књига на систематичан, теоријски утемељен и клинички релевантан начин разматра начин на

који се психопатолошки процеси преплићу са стабилним димензијама личности, са посебним фокусом на интерпретацију психолошких тестова у клиничкој процени. „Један од важних доприноса књиге јесте детаљна анализа патопластичног односа између личности и психопатологије. Ауторка показује да се исти психопатолошки процес може испојити на различите начине у зависности од структуре личности кроз коју се манифестује. Тако се, на пример, исти анксиозни процес може изразити као дифузна забринутост, ригидна потреба за контролом или страх од нарушавања интерперсоналних односа, у зависности од доминантних димензија личности особе. Књига ће бити корисна како студентима, психолозима и истраживачима који се баве проучавањем личности и психопатологије, тако и клиничарима који у свакодневној пракси користе психолошке тестове и димензионалне моделе у процени психолошког функционисања“, оценила је она.

К. Ђорђевић